

TVRDOŠÍN

ORGÁN MsV KSS a MsNV

FEBRUÁR 1988

Februárový udalostian predchádzal dlhotrvajúci boj. Už účastníci odboja a bojovníci SNP pripravovali cestu k obmedzovaniu moci buržoázie v Československu. V Tvrdošíne v minulosti bol jediný priemyselný závod - píla, ktorá vznikla v roku 1896 s názvom Valašská vodná píla a bola majetkom urbarialistov do r.1928. Počas Obelenderovho vlastníctva ju prerobili na parnú pílu. Jej ďalším majiteľom sa stal Grigstal a spol. Okrem práce u majetných sedliakov bola vlastne jediným zdrojom zamestnania v priemysle. Súčasťou píly bol kameňový a valcový mlyn a elektrárň, ktorá zásobovala Tvrdošín elektrinou. V tomto období sa drevo zväžalo z lesov koniskými povozmi, podobne sa odvážalo aj vyrobené rezi vo na dnešnú Vladinu, odkiaľ sa splavovalo plťami do Komárna. Práca ťažká, no nie vždy docenená. Z radov našich robotníkov sme už v začiatkoch mali uvedomelých pracovníkov, ktorí stáli na čele pracujúcich. V závode pracovala bunka KSČ, v ktorej pracovali Medvecký Kukla Ján, Chomistek, Mikuláš Kokles a Mikuláš Šutvaj, Rudolf

Kyška, Preis, Šteinic, Ján Kováč, pod vedením s. Jána Koklesa a s. Jána Turňa. Spojenie s komunistami v Suchanoch zabezpečoval J. Kováč. Už v období druhej svetovej vojny zorganizovali niekoľkodňový štrajk, aby znemožnili Nemcom odvoz našich výrobkov pre vojenské účely /budovali z nich mosty, bro-

vali proti znárodneniu. Všetci tak prichádzali o lacnú pracovnú silu. Odhovárali robotníkov, že nebudú mať čo jesť, že len oni im môžu zabezpečiť existenciu. Boli spočiatku aj takí robotníci, ktorí uverili. Významnú úlohu zohralo vytvorenie závodnej rady, v ktorej mali robotníci pevnú oporu. Veď pre mnohých hlavne nemajetných, bez pô-

FEBRUÁR 1948 V TVRDOŠÍNE

dy cez riekku a pod/. Odmontovali stroje a ukryli ich do vrbín pri rieke Oravici, aby ich zachránili. Aj napriek všetkým ťažkostiam, ktoré mali s fašistami pre nesplnenie ich príkazov všetkému oddolali a po oslobodení uviedli fabriku do chodu a prispeli tak k obnove nielen nášho mesta, ale aj celého hospodárstva. Po oslobodení sa však ich práca vyvíjala v nových podmienkach. Kľúčovým článkom ľudovodemokratického zriadenia sa stali národné výbory. V Tvrdošíne na čele Národného výboru stál s. Ján Kokles. Na závod bola dosadená správa a došlo k premenovaniu: Jelenčík a spol. Predchádzajúci majitelia však zostali vo fabrike pracovať, takže v pozadí riadili vlastne oni. Robotníkov vo veľkej miere ovplyvňovali aj majitelia pôdy, ktorí všestranne bojo-

vali proti znárodneniu. Všetci tak prichádzali o lacnú pracovnú silu. Odhovárali robotníkov, že nebudú mať čo jesť, že len oni im môžu zabezpečiť existenciu. Boli spočiatku aj takí robotníci, ktorí uverili. Významnú úlohu zohralo vytvorenie závodnej rady, v ktorej mali robotníci pevnú oporu. Veď pre mnohých hlavne nemajetných, bez pôdy, bola píla zdrojom ich obživy. V pravý čas títo robotníci vystúpili a postavili sa na odpor. Zo závodu bol vyslaný J. Kováč na Zjazd závodných rád do Prahy. Z hornej Oravy spolu so s. Furdekovou a Mikuláškovou z Trstenej, Lofajom z Podbiel'a a ďalšími, spolu 14 z celého okresu. Zo svojich radov si vybrali aj jedného správcu - s. Kyšku Rudolfa.

Znárodnením sa nielenže vytvorili nové podmienky, ale sa aj rozšírili možnosti zamestnania. Zatiaľ čo pred februárom 1948 pracovalo na píle asi 70 ľudí, po znárodnení cez 70. Rozšírila sa výroba porezu guľatiny na dve smeny, začal sa vyrábať nábytok, kade, sudy a šindel. Závod bol po roku 1948 začlenený do podniku Drevounia.

Ján Kováč

Cukrovka a cievne komplikácie

Ide o ochorenie alebo chorobu látkovej premeny. Vzniká na základe nedostatku tvorby inzulínu v slinivke brušnej. Prejavuje sa predovšetkým poruchami v oblasti látkovej premeny cukrov na glykogén /ako zásobnú látku/. Zvyšuje sa tak hladina cukru v krvi, ktorý sa vylučuje močom. Strháva so sebou vodu a tak pacient často močí, v zápätí dopĺňa tekutiny. Sprievodným znakom dlhotrvajúcej a neliečenej cukrovky sú tiež chorobné zmeny na cievach, medzi ktoré patrí predovšetkým proces arterioscleroly a tzv. angiopathie. Ide o postihnutie venčových tepien srdca, ďalej ciev mozgu, obličiek a dolných končatín. Ako prejav tohto postihnutia je ischemická choroba srdca, cievne mozgové príčiny a ischemická choroba dolných končatín, ktorá sa prejavuje bolesťami v lýtkach pri chôdzi, neskôr aj kludovými, najmä v noci. Osobitnú skupinu cievnych ochorení tvorí tzv. diabetická angiopathia, pri ktorej ide o diffúzne poškodenie vlásočnic a konečných tepničiek určitých orgánov a tkanív, napr. sietnice oka, obličiek a iné. Podstatou chorobného procesu je zhrubnutie steny ciev v dôsledku ukladania zlučenín bielkovín a uhľohydrátov. Zhrubnutie ciev zhoršuje zásobovanie tkanív kyslíkom a živinami zhoršuje odvádzanie odpadových látok i možnosť obrannej reakcie proti infekcii. Cievne komplikácie dostávajú sa až o 10-15 rokov od klinického zistenia cukrovky a s jej trvaním ich pribúda. Všeobecne platí zásada, že častejšie sa cievne komplikácie vyskytujú u ťažších foriem cukrovky, ktoré boli nedostatočne liečené, alebo vôbec neliečené. Nebezpečenie vývoja cievnych chorobných zmien pri cukrovke je v tom, že sa neprejavuje bolesťami, ani väčšími ťažkosťami, najmä v ranom štádiu. Preto pacienti hlavne mladí, podceňujú liečbu, nedodržia diétu a výsledkom je potom nielen zhoršovanie choroby ale i urýchlenie zmien na cievach. V prevencii tejto choroby, jej následkov a komplikácií, má prvoradý význam včasné rozpoznanie, medikamentózne, prípadne injekčná liečba inzulínom s presným dávkovaním. Diéta je zameraná na cukrovku. Predovšetkým ide o zákaz sladkosti, obmedzenie múčnych jedál, obmedzenie živočíšnych tukov /protisklerotický význam/. Taktiež v zásadách správnej životosprávy treba dbať na dostatok odpočinku, dostatok pohybu na čerstvom vzduchu, zvýšenie fyzickej aktivity, úprava nadváhy, dostatok protisklerotických látok /čerstvá zelenina, ovocie, najmä citrusové plody, šípky, baza čierna, cesnak, cibuľa, chren, čierne ríbezle a iné/. Musí sa tiež rešpektovať zákaz fajčenia a pitia alkoholických nápojov. Potrebné je držať sa rady obvodného a odborného lekára, uvedomelo chodiť na časté kontroly zdravotného stavu vrátane laboratórneho vyšetrenia krvi a moču.

MUDr. Chromá

NOVÝ KURZ TANCA

MsKS Tvrdošín organizuje prieskum záujmu o absolvovanie kurzu spoločenského tanca v najoptimálnejšom jarnom, alebo inom termíne.

Záujemcovia, hláste sa o osobne, písomne, alebo telefonicky na adrese:

Mestské kultúrne stredis

ko Tvrdošín - Medvedzie /o - proti nákupnému stredisku/ číslo telefónu 2444.

Na základe prieskumu sa termín, časy stretnutí a výška kurzovného prispôbi potrebám väčšiny.

Záväzný termín prihlásenia je do konca februára.

V zmysle plánu práce orgánov MsNV na I. polrok 1988 sa uskutočnila 19. januára schôdza rady MsNV za účasti podpredsedu ONV s. I. a - dislava Oršuliaka, ktorá po pri kontrole plnenia uznesení a informáciách vyhodnotila celomestský socialistický záväzok za r. 1987.

Z rokovania rady MsNV

prerokovala úlohy plánu brannej výchovy obyvateľstva na rok 1988, plnenie plánu komplexných opatrení boja s protispoločenskou činnosťou a plánu právnej výchovy za uplynulý rok i na ďalší rok. Súčasťou rokovania boli opatrenia na zásobovanie vodou a výstavbu kanalizácie v meste a vyhodnotenie činnosti občianskeho výboru č. 1. Vo voľných návrhoch bola prebraná problematika dodržiavania zákonnosti, včasného objednania a dodávok zdravotníckej techniky do streliška na sídlisku Medvedzie, úpravy okolia lyžiarskeho vleku, výstavby obchodnej jednotky v 3. časti sídliska Medvedzie, ale aj ožehavá téma poskytovania bytov, otázka plynofikácie mesta, koncepcia komplexného programu tvorby životného prostredia Tvrdošina, udelenie ocenení zaslužilým záhradkárom, predpisy pre činnosť drobných prevádzok MsNV a i. Okrem spomínaných problémov sa vyjadril aj k otázkam úspor a ochrany socialistického majetku, k zaradeniu výstavby skládky pevného domového odpadu do akcie "Z" a k niektorým ďalším bodom rokovania. K ostatným otázkam, ktoré vyplynuli z diskusie v rámci voľných návrhov zaujal stanovisko predseda MsNV Ing. Ivan Šaško. V diskusii vystúpil aj s. Oršuliak, ktorý je poslancom ONV v naše mesto.

BALADA O PRIATEĽSVE

KEĎ SAMOTA MI DUŠU NAPLNILA
A SMUTNÁ BOLA DOMA VOĽNÁ CHRVIĽA,
ZATÚŽIL SOM MAŤ PRIATEĽA PRI SEBE.
I VYBRAL SOM SA VO SVET, ŽE TAM ISTÉ
NÁJDEM ČLOVEKA, ČO MÁ SRDCE ČISTÉ
A BUDE SO MNOU I O SUCHOM CHLEBE.

NAŠIEL SA KTOSI, ČO MAL PEKNÉ REČI.
STAL SA MI DRUHOM TAK AKO SA SVEDČÍ.
DAL SOM MU SVOJU ÚCTU I DÔVERU.
NO PRIŠIEL ČAS A ON MA ZRADIL. KRUTO.
BEZ CITU ZNIČIL NAŠEJ DRUŽBY PUTO,
PRE ŽENU? ČI PRE SLÁVU? NEVIEM VERU.

OBRÁTIL SOM SA TEDA K NEMEJ TVÁRI:
PSA SOM SI KÚPIL, NESKLAME MA VARI.
VEĎ PSY VRAJ MAJÚ V SEBE VERNOSŤ PRAVÚ!
VŠAK DAROMKE SOM VERIL TVORU TOMU:
PES POHÝZOL MA A ÚŠIEL MI Z DOMU.
KĽA PRE BITKU? ČI PRE SLABÚ STRAVU?

ČLOVEKOM I PSOM SKLAMANÝ V DÔVERE
PRED CELÝM SVETOM ZATRESOL SOM DVERE.
S PRIATEĽKOU KNIHOU ZOSTAL SOM V TICHOSŤI.
KNIHA JE VERNÁ, PRÍVETIVÁ PANI,
ONA NEZRADÍ, ANI NEPORANÍ,
NEŽIADA SLÁVU, ANI MASNÉ KOSTI.

P.

MEDAILÓNIKY Z DEJÍN TVRDOŠÍNA

24 Obrovský chotár Tvrdošina, ktorý zahrňoval celú hornú Oravu sa v XIV.storočí zmenšil založením susedných osád, ale najmä Trstenej. Drobenie pokračovalo natoľko, že meštania sa sťažovali, že im chotára stále ubúda, lebo "jsou nam Hamry v našich lukach zbudowane, i druge hamry /Hámričky/ w našem chotary jsou wistawenw, ano y dedina nowa Osada w našem chotary se wistawila, ku ktorej 26 luk nam odjali". Pri tomto nedostatku pasienkov oko im padlo na horný tok rieky Oravice, kde táto rieka príberá potoky: Tichý Bobrovec, Juránovú vodu, Suchý potok, Mihulšie a Čierny Potok, pričom vytvára zaokrúhlenú krajinku v severnej časti Západných Tatier. Krajinka je obklopená od východu vrchami Magurka /1332 m/, Furkas ka /1491 m/, Bobrovec /1563 m/, Lúčna/1652 m/, ktoré tvoria hranicu s Poľskom. Od juhu sú to: Roh /1571 m/, Osobitá /1687 m/, od západu Skorušina /1314 m/. Od severu, kade vyteká rieka Oravica, je prístupná dobrou hradskou do Vitanovej a od juhu priesmykom Borek dolinou Blatnou do Habovky.

Do roku 1608 Oravice boli pralesom a poľným revírom. Roku 1608 majiteľ Oravské-

ho panstva palatín Juraj Thurzo sa dohodol s Trstencami, ktorých zastupoval Martin Trstenský, že sa im dáva do užívania s povinnosťou vyklčovania a založenia obce územie "od Čierneho potoka-horeliska až po Buobrowec, pustý Úplaz z Suchu Dolinu". Tam založili menšiu osadu, ktorá čoskoro zanikla. Až roku 1643 založilo panstvo osadu na valašskom práve. Nazvali ju "Bystrá". Obec založili títo valaši: Adam Benčiak, Valent Greš, Mikuláš Korytár, Michal Chrapek, Šimon Knap, Stanislav Zapastek, Vojtech Slama, Vojtech Plaček, Stanislav Radek, Jano Slonka, Sobek Marčak, Stanislav Sempek, Mikulaj Myšek, Matej Klinovský a Tomáš Sopuch. Bolo to spolu 16 rodín. Desiat rokov boli od poplatkov oslobodení. Ale obec novozaložená bola v nadmorskej výške 793 m. Pre slabú úradu občania nemohli dávať poplatky predpísané panstvom. V tých časoch meštania Tvrdošina požiadali roku 1647 panstvo, aby im prenajali holiu Lúčnu na pasienky, lebo mestečko je dookola obsadené dedinami, pre ktoré nemôžu mať slobodnú pasu. Keď ta chodili so statkom, dozvedeli sa o ťažkostiach Bystranov, "po rozumní, že šoltys bystranský nemohuce zdolati panské platy, poriadky a furovania od tohože šoltýstva vykonali, dobrovoľne užitky všetky a pola obsadnute chos zanechati a na pusto zastavili". Preto požiadali roku 1658 direktora hradu Štefana Tökölyiho, aby im dal užívať bystranský chotár. Tökölyi súhlasil: "Ponevadž ... Bystrania i v tych malých davkach, ktore platili povinni jsou, ku vyplaceni nejsou dostatečni ..., rozhodujeme oddat im /tvrdošínskym mešťanom/ chotar bystranský". Stalo sa to roku 1659.

/pokračovanie v budúcom čísle /

Časť jedného z reliéfov P.Potockého na výstave v MsKS 2, - 23. 12. 1987

Zima sa k nám akosi nehlási. Ako keby sa na nás hnevala. Snehu nechce napadnúť a pri tejto suchej zime trpia ovocné stromy i okrasné kríky, najmä ruže. Keď nie je snehová prikrývka, zem premrzne do väčšej hĺbky a trpia korene. Mra-

ZÁHRADKÁROM

zy aj keď sú len 10 stupňové, ale dlhšie trvajú škodia. Nemôžeme sa in ubrániť, len čakať, čo nám pani zima nadelí. Ak február bude taký ako január, treba sa pripraviť na chemické ošetrovanie ovocných stromov. Každý záhradkár by mal vedieť, že zimná ochrana ovocných drevín je dôležitou súčasťou celoročnej chemickej ochrany. Správnym ošetrovaním ničíme postrekom iba tie škodlivé činitele, ktoré zimujú na ovocných stromoch a kríkoch. Ide najmä o vajíčka vošiek, mery jablonovej, roztočce, larvy štítňičky a ďalších škodcov. Počas obdobia vegetačného klúdu postreku - jeme ARBOROL-om v 2% koncentrácii, čiže 2 l na 100 l vody, resp. v menšom - 2 dcl na 10 l. NITROSAN je práškový prípravok a aplikuje sa v 1% koncentrácii, čiže 1 kg na 100 l vody, resp. v menšom - 10 dkg na 10 litrov vody. Striekame zásadne za bezvetria a len keď nie sú mrazy.

K tým sortám jabloní, s ktorými môžeme byť spokojní a ktoré môžeme rozširovať patrí aj SUDETSKÁ RANETA - veľmi rodivá sorta dobrej chuti s oranžovočerveným líčkom. V našich podmienkach je veľmi otužilá. Potrebuje zmladzovací rez, lebo sa dosť zavčasu vyrodí. Z hrušiek je to WIEN - SKA - ďalšia výborná sorta, ktorú treba rozmnožovať preštepovaním. Táto jesenná hruška je stredne veľká až veľká, po dorzete žltá

a má jemnú, až lahodnú chuť. Spomínané kultivary sú v našich klimatických podmienkach spoľahlivé a odolné aj voči mrazom. Nenamrzajú ani v kvete, ale ani v dreve.

K. Hanulák

SPOLOČENSKÁ RUBRIKA

V JANUÁRI SA NARODILI:

Zuzana Kakačková, Slávka Kordiaková, Peter Tekel', Miroslava Skácalová, Veronika Kopáčková, Peter Žuffa, Jana Krížková, Lucia Čuchorová, Petronela Opátová, Mária Slovíková, Miroslav Dafčík, Jaroslav Dafčík, Lukáš Koňuch, Daniela Fridrichová, Ľuboš Grossman, Anton Bugel, René Darmoš

SOBÁŠE UZAVRETÉ V JANUÁRI:

A. Poláčik - Ľ. Lajmonová
M. Fačko - M. Stroková

50. VÝROČIE SOBÁŠA:

V. Oravec - M. r. Ondrištáková

25. VÝROČIE SOBÁŠA:

A. Domin - M. r. Lucká

P. Pajunk - Ž. r. Srnčíková

JUBILEÁ:

70 rokov - A. Štubendek

80 rokov - M. Ondrejáková

ODIŠLI Z NAŠICH RADOV:

K. Leginusová - 53 ročná

I. Štrbiková - 73 ročná

M. Štrnálová - 83 ročná

M. Adamusová - 62 ročná

I. Ferenčíková - 63 ročná

L. Ladecký - 24 ročný

Stav trestnej činnosti

Príslušníci OO VB Tvrdošín sa vo svojej práci riadia zákonmi, vyhláškami a inými internými právnymi predpismi, plánom komplexných opatrení boja s protispoločenskou činnosťou schváleným plenárnym zasadáním MsNV v Tvrdošine.

Situáciu na úseku páchania trestnej činnosti na teritóriu mesta Tvrdošín možno hodnotiť ako stabilizovanú/vid tabuľka/.

Počet:	1985	1986	1987
- spáchaných trestných činov	38	42	47
- trestne stíhaných osôb	40	36	45
- spáchaných prečinov	36	40	36
- stíhaných osôb za prečin	34	40	37

Napriek tomu, že sa zvýšil počet spáchaných trestných činov /+5/, poklesol počet spáchaných prečinov /-4/.

I keď možno hodnotiť podiel mládeže na páchaní trestných činov priaznivo, predsa nás to neuspokojuje, pretože naši mladí ľudia netravia svoj voľný čas správnym spôsobom.

Väčšie alebo menšie skupiny sa schádzajú v pohostinstvách a je celkom prirodzené, že tam nediskutujú pri čaji a minerálke, ale skôr pri alkohole. V podnapilom stave najmä mládež bez rodinného zázemia a výchovného usmernenia sa dostáva na zlé chodníčky až protispoločenskú činnosť. Bez dôvodne ničia dopravné značky, pútače a plágátovacie plochy. Štruktúra spáchaných trestných činov a prečinov sa podstatne nezmenila. Naďalej pretrvávajú násilné a majetkové delikty. Medzi najväčšie prípady možno uviesť rozkrádanie majetku v soc. vlastníctve v hoteli Limba, kde doposiaľ zistená škoda predstavuje 286 tis. Kčs, prípad rozkrádania uhlia na Uholných skladoch, ale aj krádež z neobývaného domu občianky Š. so škodou vyše 5 tis. Kčs.

TVRDOŠÍN: Noviny politického a štátneho vedenia mesta a závodov na jeho území. Vydáva MsNV a MsKS Tvrdošín. Zodp. redaktor: J. Bašista. Red. rada: M. Kormanáková, Ľ. Ondříková, V. Klimčíková, O. Ficeková, A. Adamčáková. Vychádza raz mesačne. Počet výtlačkov: 1000. Tlač. DP pri MsNV D. Kubín. Povol. ONV č. 768/85-456/10-V-5